

Fumigacions que poden estroncar vides

Marc Font / @marcfontribas

Novembre del 2000. Una empresa especialitzada fumiga l'interior de l'Espai Erasme Janer, adscrit al Centre Cívic Drassanes, al Raval de Barcelona. Sense que s'hagi netejat i ventilat l'espai, torna a obrir les portes. Amb només dues hores d'exposició al producte tòxic -un organoclorat ja prohibit-, les conseqüències són impactants: una cinquantena de persones afectades, la majoria amb cefalees o astènies. **N'hi haurà deu, però, que en patiran efectes crònics i al cap de cinc anys se'ls declararà la situació d'invalidesa permanent**, que en els dos casos més extrems serà permanent i total i comportarà indemnitzacions per a les afectades de 300.000 i 150.000 euros, respectivament. Segons reconeixen les sentències, l'exposició al producte emprat en la fumigació els va provocar desenvolupar malalties com la síndrome de fatiga crònica i sensibilitat química múltiple, entre d'altres.

No és un cas excepcional. La darrera dècada s'han repetit sentències semblants per fumigacions -en sentit estricte hauríem de parlar de processos de desinsectació o similars mitjançant l'ús de productes químics agressius- portades a terme en espais com el CAP Tarraco, el CAP Horta de Barcelona, l'Hotel Hilton de Barcelona, la Biblioteca Bonnemaison de Barcelona, l'oficina de Reus de l'Institut Nacional de la Seguretat Social, diverses oficines de la Tresoreria General de la Seguretat Social a la província de Barcelona o un centre de salut privat pertanyent al grup Capio. Tot i que el nombre d'afectats varia en cada episodi, en els casos més extrems s'acaba dictaminant invalideses permanents i totals -gairebé sempre arran de l'aparició de la síndrome de fatiga crònica i sensibilitat química múltiple- i es fixen indemnitzacions molt elevades, que poden superar els 200.000 euros per persona.

L'advocat del Col·lectiu Ronda Jaume Cortés, l'encarregat de defensar les persones afectades en la majoria d'aquests casos, subratlla que parlem de **situacions que s'haurien pogut evitar fàcilment si s'haguessin pres les mesures adequades de prevenció**. "Sovint hi ha una concepció errònia del període de seguretat. Ens hem trobat amb molts casos en què una empresa desinfecta un espai i aquest es torna a obrir al cap de 24 o 48 hores, en funció del que digui el termini de seguretat. Però això fa referència al temps que necessita el producte per ser eficaç i a partir d'aquell moment s'ha de netejar i ventilar. I només quan s'ha fet això és quan l'espai es pot tornar a obrir i hi poden anar els treballadors. No podem oblidar que parlem de productes perillosos i que el principi actiu que tenen pot durar fins a 200 dies, per això és imprescindible netejar i ventilar, per treure'l de l'ambient", explica. En totes les sentències en què hi ha hagut condemna precisament s'ha establert que havia existit una "manca de mesures de seguretat", justament per la falta de ventilació i la falta d'informació al personal afectat sobre els possibles efectes de l'exposició al producte tòxic.

En la majoria de les ocasions la condemna afecta tant l'empresa que executa la fumigació com la que la contracta, ja que hauria de vetllar perquè ho faci correctament i ha de garantir la seguretat dels seus treballadors. El degoteig de sentències condemnatòries, moltes de les quals contra administracions públiques, i sobretot l'elevat import de les indemnitzacions ha provocat que la Generalitat de Catalunya hagi modificat el seu protocol de plagues, que **recomana que l'ús d'un producte químic sigui l'últim recurs**, quan abans "sempre s'utilitzava la química", comenta Cortés.

Actuacions amb productes químics sense cap necessitat

L'advocat Jaume Cortés posa èmfasi en la necessitat que "primer s'identifiqui bé on està el problema. Per exemple, pot ser que tinguis una plaga de formigues i que simplement t'entrin per un forat. Només tapant-lo ja n'hi ha prou". Si no és això, doncs es tracta de buscar la manera de resoldre el problema i, en el cas que no hi hagi alternativa, aleshores sí, optat per un producte químic. Durant molt de temps, els organoclorats eren molt habituals, però ja fa uns anys que es van prohibir i ara la majoria són organofosforats i piretroides. Un cop s'opta per aquesta via, del que es tracta és que hi hagi una coordinació entre les dues empreses, per saber com i quan es fumigarà i, finalment, garantir que es netejarà i ventilarà adequadament l'espai abans que es torni a obrir. **Una opció és contractar una empresa especialitzada perquè faci aquesta darrera fase, mentre que l'altra és formar el personal propi de neteja -si n'hi ha- perquè ho faci, sempre amb la protecció necessària.** Jaume Cortés està convençut que continuen existint casos, si bé subratlla que en el cas de les administracions públiques sí que s'han pres mesures per evitar-los, fonamentalment perquè ha baixat moltíssim el volum de fumigacions que abans s'hi feien, sovint sense necessitat.

Quan una persona es veu afectada per alguns dels efectes que pot provocar l'exposició a un producte d'aquest tipus, el que recomana l'advocat del Col·lectiu Ronda és que busqui assessorament mèdic i jurídic. Si s'inicia un procés judicial, en els casos greus el primer objectiu és aconseguir la invalidesa -sovint com a accident de treball- i després es posa la demanda per denunciar la manca de mesures de seguretat, amb la qual cosa, si es guanya el cas, permetrà que s'obtingui un recàrrec important en la pensió. Finalment, hi ha la demanda per rebre una indemnització per danys i perjudicis. Cortés, però, deixa clar que no parlem de processos curts, sinó que poden allargar-se tranquil·lament cinc o sis anys, ja que, quan hi ha condemna, són habituals els recursos per part de l'empresa afectada. **Finalment, l'advocat també aposta perquè només personal especialitzat i degudament format porti a terme les fumigacions, bàsicament perquè treballa amb productes perillosos per a la salut humana,** i subratlla que en qualsevol cas amb mesures bàsiques de prevenció, com netejar i ventilar l'espai, es redueix moltíssim el risc.